

Adli Tıp Uzmanlık Eğitimi Gelişmeler ve Değişiklikler Specialisation in Forensic Medicine Advances and Changes

Ekin Özgür Aktaş

Prof. Dr., Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp AD, İzmir
TUKMOS 3. Dönem Komisyon Başkanı

Bilindiği gibi Adli Tıp, uzmanlık eğitimini tartışmaya ve standartlaştırmaya önem veren ve bu konuda çalışmalara erken başlayan uzmanlık dallarından birisi olmuştur. 1992 yılında Uzmanlık Derneği toplantılarında başlayan çalışmalar artarak devam etmiş, 2004 yılında çekirdek eğitim müfredatı çalışmaları tamamlanmıştır.

Sağlık Bakanlığınca Uzmanlık Eğitimi ile ilgili mevzuatta yapılan değişiklikler sonrasında da, tüm uzmanlık alanlarında olduğu gibi Adli Tıp Uzmanlık alanı için de müfredat oluşturma sistemi kapsamında, Tıpta Uzmanlık Kurulu 1. Adli Tıp Uzmanlık Eğitim Komisyonu tarafından 2011 yılında “Adli Tıp Uzmanlık Eğitimi Çekirdek Programı (V.1.0)” hazırlanmıştır (1). Bu program daha sonra 2. Adli Tıp Uzmanlık Eğitim Komisyonu tarafından geliştirilerek 2013 yılında “Adli Tıp Uzmanlık Eğitimi Çekirdek Müfredatı (V.2.0)” hazırlanmış ve TUK web sitesinde yayınlanmıştır (2).

Tıpta Uzmanlık Kurulu'nun (TUK) oluşturulması ve yetkileri ile ilgili yasal tartışma sürecinin yapılan mevzuat değişiklikleri ile aşılması sonrasında tüm tıp dal ve yan dal uzmanlık alanlarında daha önce hazırlanan çekirdek eğitim müfredatlarının gözden geçirilmesi ve TUK kararı ile yasallaştırılması süreci başlamıştır.

Bu kapsamda 2014 yılında göreve başlayan Tıpta Uzmanlık Kurulu Müfredat Oluşturma Sistemi (TUKMOS) 3. Dönem Adli Tıp Uzmanlık Eğitim Komisyonu çalışmalara başlamıştır. TUKMOS 3. Dönem komisyonu daha önceki komisyonlarca hazırlanan çekirdek eğitim programlarının geliştirilmesi ve resmleştirilmesi sürecinde görev almaktadır (3). Bu nedenle TUKMOS 3. Dönem Adli Tıp Komisyonunca, daha önce hazırlanan taslak müfredatlar gözden geçirilerek gerekli revizyonlar yapılmış, hazırlanan çekirdek eğitim programı TUK tarafından kabul edilerek 09.06.2015 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir (4).

Adli Tıp uzmanlık eğitimi çekirdek müfredatları ile ilgili bu çalışmalar devam ederken Tıpta ve Dış Hekimliğinde Uzmanlık Eğitim Yönetmeliği'nde (TUEY) de bazı değişiklikler yapılmıştır (5).

Yukarıda kısaca belirtilen çalışmaların sonuçlarına verilen linklerden ulaşabilmek mümkündür. Ancak konu ile ilgili yönetmelik, TUK kararları ve TUKMOS 3. Dönem Komisyon Çalışmaları sonucu resmileşen çekirdek eğitim müfredatı birlikte değerlendirildiğinde Adli Tıp Uzmanlık Eğitimi ile ilgili bazı önemli başlıkları tekrar hatırlama ve olası yeni çalışmalar için bilgilenmenin sağlanmasında yarar görülmüştür.

1. Adli Tıp uzmanlık eğitim süresi 4 yıldır. Bu süre Tıbbi Patoloji Uzmanları için 2 yıldır (6). 6/4/2011 tarihli ve 6225 sayılı Kanununun 10 uncu maddesi hükmü ile, 1219 sayılı kanuna eklenen çizelge ile belirlendiğinden patoloji uzmanları için belirlenen 2 yıllık sürenin değiştirilebilmesi kanun değişikliği olmaksızın mümkün değildir (6).
2. Yönetmeliğin "Uzmanlık ana ve yan dalları ile eğitim süreleri ve rotasyonlar" başlıklı 18/2.maddesinde; “Senelik izin ve bilimsel içerikli toplantılar için verilen izin süreleri hariç olmak üzere, uzmanlık eğitiminde fiilen geçmeyen süreler uzmanlık eğitimi süresinden sayılmaz.” Ancak saatlik verilen süre izinlerinin toplanarak uzmanlık eğitiminde geçmeyen süre olarak sayılması uygun değildir, bu süreler uzmanlık eğitiminde geçmiş sayılır(7). Uzmanlık eğitiminde geçmeyen süreler, eğitim sürelerine eklenir.
3. Tıpta ve Dış Hekimliğinde Uzmanlık Eğitim Yönetmeliği'nde (TUEY) 09.04.2015 tarihinde yapılan ve yürürlüğe giren değişiklik ile “Uzmanlık öğrencisinin, programlarda, kurul tarafından belirlenmiş müfredat ve standartlarda eğitim verilmesinin sağlanmasını isteme hakkı vardır” (Madde 11) (8).
4. TUKMOS 3. Dönem komisyonunca hazırlanan ve ilan edilen “Çekirdek Eğitim Programı” tanımı gereği uzmanlık öğrencilerine kazandırılması gereken asgari bilgi, beceri ve tutumları listelemektedir. Çekirdek eğitim müfredatına uygun eğitim verilmesi zorunludur (9).

5. Adli Tıp “Çekirdek Eğitim Programı V.2.1”, uzmanlık alanının özelliği gözden geçirilerek revize edilmiştir. Özellikle klinik yetkinlikler ile ilgili tanımlamalar uzmanlık alanı uygulamaları dikkate alınarak yeniden tanımlanmıştır. *Bu programın uzmanlık eğitimi veren birimlerce iyice incelenmesi ve asistan eğitimlerinde ve karnelerinde gerekli değişikliklerin yapılması gerekmektedir.*
6. Uzmanlık eğitimi veren her kurum, kendi kurumlarında kullanılmak üzere, eğitim kurumuna özgü genişletilmiş müfredat hazırlamalıdır. “Eğitim Kurumlarına Özgü Genişletilmiş Eğitim Programları”nın internet üzerinden ilan edilmek üzere TUK’a resmi yazı ve e-posta ile bildirmeleri gereklidir (10).
7. Tıpta Uzmanlık Kurulunun 05.11.2013 tarih, 399 sayılı kararı uyarınca (9);
- a. Uzmanlık Eğitimi Program Yöneticisi Anabilim Dalı Başkanları ve Adli Tıp Kurumu Başkanıdır ve TUEY uyarınca eğitici niteliğine sahip olmaları zorunludur.
- b. Uzmanlık eğitimi için kurumda veya başka kurumlarda bulunan ve verilecek eğitimde rol alabilecek ünite, laboratuvar ve servisler ile multidisipliner işbirliği sağlanabilir. Bu birimler ile eğitici, donanım ve portföy kaynakların akılcı kullanımı ve verimliliğini sağlamak/artırmak için uygun protokoller ile uzmanlık eğitimi yapılandırılabilir. Yapılacak bu protokollerin TUK internet sitesinde yer alan “Form 10- Örnek Program Protokol Formu”na göre hazırlanması ve Kurumlarca Bakanlığa bildirilmesi gereklidir.
- c. Kurumların eğitim kaynaklarını belirlemek için kullanılacak ve V.2.1 Çekirdek Eğitim programında kabul edilerek yürürlüğe girmiş standartlar şunlardır;
- i. *Eğitici Standartları:* Eğitim verecek kurumda en az bir eğitici bulunmalıdır. Eğitime kabul edilecek uzmanlık öğrencisi sayısı ise her eğitici başına dört uzmanlık öğrencisini geçmemelidir.
- ii. *Mekan Standardı:* Adli Tıp Polikliniği, Otopsi Salonu, Kayıt Arşiv Sistemi, Kurum veya Birimde Kütüphane ve Eğitim Salonu olmalıdır
- iii. *Donanım Standartları:* Otopsi seti (Kurum veya birimde), Fotoğraf Makinası, Video Görüntüleme, Hasta Muayene Masası ve Gerekli Araç Gereç, Klinik Muayene için gerekli tıbbi araç/gereç, Laboratuvar incelemeler için gerekli disiplinler arası desteği sağlayacak yapılanma.

Henüz taslak olmakla birlikte Çekirdek Eğitim Müfredatı V.1.0’da yer alan uygulama sayıları ile ilgili kriterler de aşağıda belirtilmiştir.

UYGULAMA	Postmortem muayene ve değerlendirme <ul style="list-style-type: none"> ▪ Olay yeri incelemesine katılım: 25 ▪ Adli Tıbbi Otopsi uygulaması gerçekleştirme:100 ▪ Postmortem histopatolojik inceleme/değerlendirmeye katılım: 100 ▪ Olayla ilgili fotoğraf çekme/değerlendirme: 100 ▪ Adli Tıbbi Otopsi raporu düzenleme: 100
	Klinik Adli Tıbbi Değerlendirme <ul style="list-style-type: none"> ▪ Suç sayılan cinsel davranış olgularını muayeneye katılım ve değerlendirme: 50 ▪ Aile içi şiddet muayenesine katılım ve değerlendirme: 50 ▪ Gözaltı muayenesine katılım ve değerlendirme: 25 ▪ Adli Psikiyatri muayenesine katılım: 50

Daha sonraki çalışmalara zemin oluşturacak bu çalışmanın Adli Tıp uzmanlık eğitimi veren birimlerce yeniden gözden geçirilip tartışılması uygun olacaktır.

8. TUEY’nin 9. Maddesinde yer alan “Programlar çekirdek eğitim müfredatları ve standartlarına uygunlukları yönünden Kurul tarafından ya da 5 inci maddenin birinci fıkrasının (I) bendi uyarınca oluşturulan komisyonlarca, en az beş yılda bir yerinde denetlenir” hükmü yer almaktadır. Bu nedenle uzmanlık eğitimi veren anabilim dallarının eğitici sayısı, donanım ve olgu çeşitliliği açısından irdelenmesi ve çekirdek eğitim müfredatına uygun şekilde şimdiden yapılandırılması gereklidir. *Henüz, bu konuda yönetmelik hükümleri uygulanamamakla birlikte, eğitim yetkisinin kaldırılması ya da iptalının söz konusu olacağı bir eksiklik oluşmaması için tüm eğitim birimlerinin, asgari eğitim şartlarına uygun şekilde yapılanma çalışmalarına başlaması önerilir.*
9. Uzmanlık eğitimi içinde yapılması zorunlu rotasyonlar ve rotasyon hedefleri TUKMOS 3. Dönem Komisyonunca gözden geçirilip, revize edilmiş ve TUK web sayfasında “Adli Tıp Uzmanlık Eğitimi Çekirdek Eğitim Müfredatı V.2.1” başlığı altında ilan edilmiştir.
10. Uzmanlık öğrencileri eğitime başladıkları tarihte geçerli olan rotasyonların tamamlanmasından sorumludur (10). Ancak 82 Nolu TUK kararına eklenen değişiklikler, bu tarihten sonra uzmanlık eğitimini bitirecek uzmanlık öğrencileri için program

yöneticisinin uygun görmesi ve kalan eğitim süresinde rotasyonun gerçekleştirilmesi mümkünse uzmanlık öğrencisinin eğitim sürecine tatbik edilebilir (10). Değişiklik öncesi rotasyonlarını tamamlamış uzmanlık öğrencileri için mükerrer rotasyon gerekli değildir.

11. 09.06.2015 tarih, 574 Nolu TUK kararı uyarınca Adli Tıp Uzmanlık eğitimi için öngörülen rotasyonlar;
  - i. 2 ay Tıbbi Patoloji (2. eğitim yılında önerilir),
  - ii. 2 ay Çocuk ve Ergen Ruh sağlığı ve Hastalıkları (3. eğitim yılında önerilir) ve
  - iii. 2 ay Ruh Sağlığı ve Hastalıkları (3. eğitim yılında önerilir) rotasyonlarıdır.

Toplam 24 ay olan uzmanlık eğitim süreleri nedeniyle Tıbbi Patoloji Uzmanları için 20.11.2011 tarih 237 sayılı TUK kararı ile belirlenen rotasyonlar ise birinci yılda 2 ay Ruh Sağlığı ve Hastalıkları ve 2. yıl 2 ay Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları rotasyonları şeklindedir. Bu rotasyonlar dışında, TUEY uyarınca uzmanlık eğitimi için yetkili akademik kurul kararı ile bir yıla kadar kurum dışında da eğitim yaptırılması mümkündür. Rotasyonlar tamamlandığında o rotasyon ile ulaşılmaması istenilen hedeflere ulaşıp ulaşılmadığı yönünden rotasyon eğitimi veren eğitimciler tarafından UETS üzerinden değerlendirilir, yetersizlik saptandığında rotasyon tekrarlatılır (TUEY Madde 18/4)

12. Uzmanlık eğitiminin takip ve değerlendirilmesi ile ilgili diğer detaylı bilgiler TUEY'nde yer almaktadır. Uzmanlık öğrencileri 6 aylık periyotlar ile değerlendirilir. Bu sürelerin takvim yılı yerine hesaplanmasında uzmanlık eğitimine başlama tarihleri esas alınır (8).

13. Uzmanlık Öğrencilerinin Uzmanlık sınavına girebilmeleri için rotasyonlarını tamamlamış ve tezlerini bitirmiş olmaları gereklidir.
14. Uzmanlık sınavları ile ilgili olarak yönetmelikte öngörülen usul henüz uygulamaya girmemiştir.
15. "Yüksek Öğretim Kurumlarında, tıpta uzmanlık eğitimi yapanlar uzmanlık eğitimlerini tamamladıklarında Sağlık Bakanlığına uzman oldukları bildirildiği tarihten sonraki ilk devlet hizmeti yükümlülüğü kurasına kadar kurumları ile ilişkileri kesilmeksizin araştırma görevlisi olarak görev yapmaya devam ederler"(11). Üniversitelerde uzmanlık eğitimini tamamlayan araştırma görevlilerinin, Devlet Hizmeti Yükümlülüğü Kurasının sonuçlarının kuruma tebliğ edildiği tarihe kadar kadroları ile ilişkilerinin devam etmesine Yüksek Öğretim Kurulunun 06.05.2014 tarihli toplantısında karar verilmiştir (12).

Kaynaklar

1. http://www.tuk.saglik.gov.tr/muf1/02_adli_tip_v.1.0.pdf
2. http://www.tuk.saglik.gov.tr/muf2/adli_tip.doc
3. Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Tıpta Uzmanlık Kurulu'nun 17.12.2013 tarih gün-2013-5363-41694/050.04 sayılı yazısı.
4. http://www.tuk.saglik.gov.tr/muf2.1/adli_tip/index.html
5. <http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr/Metin.Asp?MevzuatKod=7.5.19629&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=t%C4%B1pta%20ve%20di%C5%9F%20hekimli%C4%9F%20indetuey-2014.pdf>
6. 1219 Sayılı Kanun, Ek-1 Çizelge (Tıpta Uzmanlık Ana Dalları ve Uzmanlık Sürelerine Dair Çizelge)
7. http://www.tuk.saglik.gov.tr/pdfdosyalar/kararlar/karar_571.pdf.
8. Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Tıpta Uzmanlık Kurulu'nun 21.04.2015 gün-58154375-799/259 sayılı yazısı.
9. http://www.tuk.saglik.gov.tr/pdfdosyalar/kararlar/karar_399.pdf.
10. Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Tıpta Uzmanlık Kurulu'nun 24.06.2015 tarih, 58154375-417 sayılı yazısı.
11. 2547 Sayılı Kanuna 6514 sayılı Kanun ile eklenen geçici 65. Maddenin 2. Fıkrası.